

LUCIAN BÂGIU, ARHITECTUL DECONSTRUCȚIEI

Lucian Bâgiu ne provoacă din nou, de această dată cu un roman, *Bestiar. Salată orientală cu universitari închipuiți**, roman pregătit de altfel de celelalte cărți pe care autorul le-a publicat, în sensul că regăsim o compoziție romanescă mixtă, ce nu exclude confesiunea, stilul epistolar, suprapunerea vocilor narative, fragmentarismul, viziunea onirică, ironia și parafraza.

Bestiarul poate fi privit și ca un roman-confesiune, redând în cheie parodică, experiența unui tânăr asistent în mediul universitar, experiență deloc confortabilă, decupată din tiparele reale cu atâta ironie și luciditate, cu detașare, chiar dacă nu totală, cu surprizele de zi cu zi la care personajul-narator asistă cu uimire. De aici exasperarea unor situații și ridicolul unor scene în care universitarii sunt angrenați, spre exemplu procesul profesorului titular, cu care debutează romanul și la care tânărul asistent este chemat ca martor. „În acel moment mi-aș fi dorit să fiu oriunde altundeva în univers, mai puțin în al treilea rând al sălii de judecată. Până și perspectiva examenului de titularizare îmi părea ca o Mekka binecuvântată, iar seminariile aferente disciplinei anoste drept cea mai dezirabilă opțiune a planetei.” (p. 17).

Întrezărim astfel drama asistentului în lumea academică în care nu se simte în largul său, trăiește și pășește nesigur, aflat la cheremul superiorilor, stânjenit în preajma profesorului titular, dar păstrând totuși (cu greu) aparențele. În acest punct intervine ca un artificiu narativ autoironia, căci autorul nostru stăpânește la modul cel mai sigur subtilitățile limbajului și intuiește potențialul expresiv al acestuia. Sarcasmul autorului este nereținut și el vizează nu doar anumite figuri universitare, ci și instituții, între primărie și rectoratul universității „relațiile erau perfecte!” (p. 27). Statutul profesorilor din catedră, relativitatea examenului de titularizare ca asistent ce depindea mai mult de alții decât de sine însuși, atmosfera glacială dintre colegii de catedră ce nu se citesc între ei, toate aceste aspecte surprinse cu veritabil umor și fină ironie creează impresia unei viziuni cinematografice, ce derulează galopant secvențe de viață reală. Așa-zisele evenimente stau toate sub semnul precarității resimțite acut de tânărul și proaspătul universitar. „Însă dacă stau să mă gândesc mai bine, senzația precarității îmi era familiară de doi ani de zile încoace, de când mă trezisem, întâmplător, membru al Catedrei.” (p. 29).

Lăsând la o parte tranzitivitatea textului și ocupându-ne de perspectiva auctorial-narativă, trebuie remarcat

că avem de-a face în cazul de față cu un roman destul de dificil și voit ambiguizat, cu o dinamică a situațiilor și perspectivelor narative greu de urmărit. Și totuși pe acest palier al abordării narative, lansează autorul provocarea. Critici la adresa sistemului universitar s-au mai aflat, e drept că Lucian Bâgiu cerne din nou printr-o sită fină tarele sistemului și o face într-un mod curajos și cât se poate de vioi. Însă miza majoră a textului se constituie din împletirea stilurilor epice și a formulilor narative ce par să răstoarne la modul cel mai tranșant orice canoane. Având ca punct de pornire povestea unor universitari „închipuiți” dintr-o urbe transilvană, autorul pune în practică o experiență naratologică, prin confruntarea mai multor naratori, prin implicarea directă a cititorului căruia i se adresează în repetate rânduri din subsolul paginii și, în final, printr-o nesupunere totală până și a personajelor. În acest joc al hazardului aparent, notele infrapaginale joacă un rol capital, pe de o parte par să lămurească circumstanțele unor situații, iar, pe de altă parte, dilatează câmpul informațional până la deformare.

Într-un crescendo continuu se realizează intervențiile naratorilor, trei la număr, naratori care se suspectează și corectează reciproc, într-un joc postmodern ce nu exclude comicul de limbaj și situație, coincidențele de nume, trimiterile metatextuale, parafraza, într-un cuvânt o intertextualitate dominantă. Din spatele rândurilor, autorul își provoacă fără cruțare cititorul, reușind să îl seducă și să îl angreneze într-o căutare a sensurilor ce oricum sunt, așa cum de altfel și par, foarte adânc inserate în inima textului. Se vede doar ceea ce vrea autorul să se vadă, iar nu o semnificație anume este vizată, ci maniera unei perspective narative, e drept derutantă la început, care să îmbine tehnici și stiluri diferite. Nici acesta nu este un scop în sine, căci totul e luat în derâdere, la granița neseriozității, a abolirii regulilor prestabilite.

Cum vocile narative ale textului par să nu ajungă la un consens, iar personajele însele aduc în intervenții infrapaginale anumite completări, s-ar părea că textul scapă de sub control sub imperiul unei dezordini totale și al lipsei de autoritate auctorială și totuși nu este așa. Probabil în umbra textului, naratorul-personaj se amuză copios de propria-i aventură, intuind cu amuzament reacțiile cititorului derutat de avalanșa trimiterilor textuale, de disputa naratorilor și amplificarea planurilor epice. Parteneriatul autor-cititor îmbracă noi forme (cum altfel decât persiflante!) în proza pe care o propune Lucian Bâgiu. Remarcăm în acest sens o anume obstinație în a deruta cititorul, atras permanent într-un joc actoricesc al dialogului mimat, în esență fiind vorba de un monolog, precum în nota de subsol ce urmează: „Ne-ar fi fost cu

* Lucian Bâgiu, *Bestiar. Salată orientală cu universitari închipuiți*, București, Editura „Cartea Românească”, 2008.

putință ca, în această notă, să intervenim pentru a satisface curiozitatea lectorului. Nu o vom face.” (p. 105).

Caracterul ludic al scrierii se asociază ironiei adesea acide, spre exemplu, NOA, alias Naratorul Omniscient Anonim, intervine direct în text, se prezintă, își cere scuze, așadar intră într-un joc de replici și focalizează atenția într-o altă parte decât povestea în sine. Intervențiile acestea, ca și altele la fel de inedite, stârnesc de-a dreptul râsul, uneori un râs amar, caragialian. Mediul academic e prins în tipare foarte precise și deloc încurajatoare, mai ales că o anume disponibilitate stilistică spre pastişă și satiră este stăpânită indubitabil de tânărul prozator. Sub masca disimulării și ironiei sunt aruncate zarurile, precum în fragmentul ce urmează: „După cum se exprimase la un moment dat Sânziana, ascultând interminabilele discuții amuzate dintre tatăcu și mămică despre viața universitară, nu era mare diferență între grădiniță și facultate, în ambele «școli» fetițele și băieții se trăgeau de codițe și își puneau piedică unii altora. Sânziana era, indubitabil, un copil precoce.” (p. 83).

Revenim cu acest citat la Tristan, protagonistul romanului, încă tânărul conferențiar de 34 de ani, căsătorit cu Isolda (Iza), cei doi având o fetiță, pe Sânziana, de șase ani, eroina altor întâmplări din *Sânziana în Lumea Poveștilor*, de același autor. Așadar, nimic nu e întâmplător, nici numele personajelor, nici coincidențele pe care ele le sugerează, doar că în proza lui Lucian Bâgiu, acestea sunt folosite cu scopul de parodiare, în lumea modernă, miturile se volatilizează, devreme ce primează un simț exacerbat al realului, al actualității izbitoare și acaparante. Călătoria cu mașina prin ținuturile transilvane devine automat un prilej de constatare a unor deficiențe ale realităților românești, „Transilvania are nevoie de autostrăzi” (p. 241), tabloul de la marginea

șoselelor e de-a dreptul sinistru, cu deșeuri aruncate prin iarbă, multă mizerie, resturi de mâncare și bovine ce aleargă nestingerite pe străzi. Descrierile acestea în manieră jurnalistică redau scriiturii de față o extraordinară priză la real și ancorarea într-un prezent vulnerabil, cu carențele unei societăți într-o continuă, interminabilă și obsesivă tranziție. Alergând bulversat în căutarea unei evoluții coerente a acțiunii, cititorul tradițional va fi și mai mult derutat văzând că autorul paginilor de jurnal ce descriu această călătorie simbolică prin munții și pădurile Transilvaniei e chiar Sir David Lodge. În subsolul paginii se infirmă apoi acest lucru de către un narator ce supervisează desfășurarea întâmplărilor, căci notele de subsol alcătuiesc în roman un discurs epic paralel, bogat în informații contradictorii.

Discursul diaristic, alăturat celui epistolar, cu infuziuni de cronică veche, și celui eseistic, precum și diversitatea procedeelelor narative (tehnic metanarative, palinodii, metalepse etc.), conferă romanului înfățișarea unui experiment literar postmodern. Caracterul eterogen (cu intenție vădită) al textului din *Bestiar* este subliniat și de mixtura structurală a narațiunii ce ia pe alocuri turnura unui scenariu de film sau alteori a unui reportaj jurnalistic. În sprijinul ideii de eclecticism scriptural stă și diversitatea de viziune a naratorilor ce se contrazic permanent sau chiar se anulează reciproc printr-un „joc inocent” al retragerilor și revenirilor în text. Rezultatul scontat devine în aceste circumstanțe inevitabil, lectura *Bestiarului* provoacă cititorul la o răsturnare a codurilor lecturii, oferind în schimb mult amuzament, asocieri metatextuale dintre cele mai surprinzătoare și un savuros comic de limbaj. Într-un cuvânt, o „salată orientală” pregătită cu voluptate și calculând atent deliciul fiecărui ingredient. Merită gustată!